

45

AD HISTORIAM
VARIOLARUM VACCINARUM IN SUECIA
ADDITAMENTA

Q U Ä

VEN. EXPERIENTISS. FACULT. MED. UPSAL.

P R Ä S I D E

C A R O L O Z E T T E R S T R Ö M

M. D. MEDICINÆ THEOR. ET PRACT. PROFESS. REG. ET ORD.
EQUITE REG. ORDIN. DE STELLA POLARI
REG. COLLEGII SANITATIS MEMBRO HONORAR.
REG. ACAD. SCIENTIAR. STOCKH. REG. SOCIETAT.
SCIENT. UPSAL. SOCIET. SCIENT. NATUR. WETTERAUENS.
SOCIET. PHYSIOGRAPHICÆ LUNDENS. CET. MEMBRO.

PRO GRADU MEDICO

P. P.

AUCTOR

C A R O L U S M A G N U S Å K E R B L O M
BOTHNIENSIS.

IN AUDITORIO MEDICO DIE XXV. APRIL. MDCCXXVII

H. A. ET P. M. S.

U P S A L I A E,
EXCUDEBANT REGIÆ ACADEMIÆ TYPOGRAPHI.

MAIOTGE SA

ET CETERA MULIERUM QUITAT

ANNO 1580

EDITIONIS TERTIAE

EDIDIT ET IMPRIMIT G. V. B.

CONTRA RUMMATEM VENENO

AD HISTORIAM
VARIOLARUM VACCINARUM IN SUECIA
ADDITAMENTA.

Cum ad historiam variolarum vaccinarum observationes aliquot in medium proponimus, ultro fatemur, quidem eas non admodum magni esse momenti, sed quoniam ad commoda artis intra patriam promovenda nonnihil forsan conferre possint, speramus utique fore, ut hoc nostrum consilium scientiae cultoribus non prorsus ingratum occurrat.

Anno proxime jam præterlapso sub finem mensis Augusti usque ad medium Septemboris in Angermannia meridionali juxta fluvium ex provincia denominatum inter vaccas imprimis morbus variolarum epidemicus exortus est, qui etiam ancillas pecuarias, quarum nulla quantum nobis quidem cognoscere licuit annum trigesimum quintum exceserat, adgressus est.

Hic

Hic morbus, quo decursu, quibus symptomatibus se exseruit, jam enarrare animus est.

Etsi eadem natura eademque origine oriundus alium tam
en decursum amavit aliisque symptomatibus se ostendit, dum
homines ac dum pecora adgrediebatur.

Cum homines iue sua morbus adfecisset, decursus ejus
fere fuit: decem dierum ad quatuordecim usque, numerando
ab initio morbi sive primo stadio usque ad stadium illud, quo
pustulæ desquamabantur. Febrilibus incipiebat symptomatibus,
quæ diversa in diversis naturis apparuere, alias graviora, alias
autem aðeo levia, ut febricitanti ne lecto quidem opus fuerit.
Aegrotanti pulsus plerumque subdurus, interdum durus, fre-
quens et plenus, præterea cephalalgia et in facie, præsertim
apud fœminas sanguine abundantes, rubor. Post tres vel qua-
tuor dies exanthema pullulabat cum exiguis pustulis, quæ aqua-
to liquore replebantur, amplitudine cito crescentes et sexto
vel septimo die purulento liquore resertæ. Areola, quæ exi-
guia hucusque conspicua fuerat, jam latitudine augebatur et con-
tentum pustulæ sensim accrescebat. Postquam pustulæ die sub
quarto liquore, quem diximus, completæ fuerant, formari coe-
pit crusta, cuius squama delapsa cicatrices variolarum reliquit.
Priusquam pustulæ in lucem prodibant, membra corporis, cum

vehe-

vehementi dolore, intumescebant et rubro colore tincta erant.
 Dolores autem atque tumor post eruptum exanthema sensim
 decreverant leviorque morbus esse cœpit. In manibus, bra-
 chiis, cruribus, pedibus, interduimque etiam in ipsa facie va-
 riolæ præprimis conspiciebantur. Manibus pustulæ primo eru-
 perunt, quia contagium ibi primum inter demulgendum teti-
 gerat. Inde morbum ulterius serpsisse apparebat. Narrabatur
 quoque et vulgi opinio hæc erat: pustulas in pedibus exortas
 esse ex guttis lactis in pedes delapsis, quod forsitan in am-
 biguo sit. Quæ vero pustulæ ab externa vi, illas affricanti
 aut eruenti, lœsæ erant, eæ per profunda ulcera cum fundo e
 fusco rubescenti sub oculos cadebant et sero sanabantur, cica-
 trices irregulares relinquentia. Hic decursus, hæc symptomata
 fuere, dum morbus homines contagio afficiebat, ut nobis vi-
 dere licuit. Ex iis, quas virus vaccinicum inficerat, tribus fœ-
 minis jam antea vaccinæ variolæ insertæ fuerant, duas conta-
 giosæ occupaverant anno MDCCCXXIV, in epidemia, quæ
 tunc temporis hanc provinciam vexabat, ut Ven. Clerus loci
 nos certiores fecit. Raro medicamenta adhibere opus erat, se-
 gregabantur tantummodo morbo laborantes ab ineontaminatis,
 ne contagio inficerent. Ubi vero morbus diathesin inflam-
 matoriam induitus erat, regimen antiphlogisticum adhiben-
 dum visum est; quod tamen paucis locis necessarium
 erat.

Apud

Apud pecora alium hicce morbus decursum habuit. Hic enim quinque aut septem dierum decursum observare licuit; quamquam longior forsitan fuerit, quippe cum stadium febrile, priusquam exanthema prorupisset, observari nequiverat. Inter pecora domestica vaccas, vitulas, juvencas et capras, non vero hircos et boves tauros hac lue contaminatas invenimus. Pustulæ, sedem in uberibus et mammis tenentes, distinctæ apparuerunt et speciem maturarum variolarum desquamatae prætulerunt. Ab initio morbi priusquam exanthema proruperat symptomata hæcce in conspectum veniebant. Apud vaccas præferentim urina rubra et crassa, quasi sanguine mixta, apparuit, exsudatio alvi erat frequens, vires prostratae, gressus tardus et cupiditas alimentorum imminuta. Cicatrices ab iis, quas in hominibus observare nobis contigerat, præcipue distinguebantur per strias, quæ radiatim e centro sese extendebant et forsitan vestigia dissepimentorum erant. Crustæ, quæ sub stadio desquamationis delabi coepérant rubidi erant coloris, Swieteniz Mahagoni instar.

Quinam effectus hasce variolas consequerentur, ut cognoscerem, hieme sub ineunti eadem loca visitabam et reperiebam, cicatrices apud homines parum perspicuas esse et jamjam evanescere et exigua in cuti vestigia relinquere, quæ tamen, frigidiori tempestate, intentiorem cetera cute ruborem exhibebant,
apud.

apud vacas autem fere eandem speciem præ se ferre, ac paulo post desquamationem. Quantum vero mihi, dum de hacce epidemias studio in rem exquirerem, cognoscere licuit, ea, pluribus in vicis paroeciarum Angermanniae occidentalis per æstatem proxime præteritam, obviam fuit, velut in paroecia *Tterlåns, Dahl, Thorsåker, Graninge et Botheda.*

Eundem quoque morbum in subalpinis Angermanniae regionibus sæpe antea apparuisse, majoribus natu cognitum erat. Sæpe obiter mihi occasio fuit cum fide dignis, præsertim in paroecia *Resele*, colloquendi, qui mihi narrarunt, morbum quendam, ex quo feminæ, vaccas curantes, manibus contaminatae fuerint, non raro in his locis visum esse. Operæ pretium fo- ret neque indignum disquisitione, utrum hic morbus hisce in regionibus endemicus habitaverit an epidemicus sæpius rarius- ve fuerit. Vaccam etiam tribus antea annis prope Hernœsdam variolis contaminatam fuisse, certis ex testibus, exploratum habemus. Hæc res, conjuncta cum iis, quæ nobis ipsis observare contigit, credere jubet, hunc morbum non alienum esse his tractibus. Si vero res tandem eo perveniret, ut hicce morbus endemicus inveniretur, ad variolas inferendas multum materiæ genuinæ conferret, quam vero nunc, præ defectu va- scularum, colligendi atque reservandi potestas non fuit.

Ceterum, ubi Ven. Clerus per vim Divinam Religionis in mentes humanas ad meliorem sapientiam ducendas, superstitiones vanas depellere nondum valuit, ibi adhuc coeca gentis opinio prævalet, videlicet hasce variolas in uberibus vaccarum a malignis silvarum geniis (*Vitror*) potius, quam a legibus naturæ, quæ ipsis incognitæ sint, derivandas esse, quibus itaque curandis superstitionis medicina libentius paratur. Nam quod in dissertatione, pro Laurea obtainenda, de opinionibus vulgi circa ritus sacros in Norrlandia residuis, hoc respectu ex rei veritate egregie narravit Rev. v. Pastor E. P. SELAHN, his verbis a) "Hinc magnus vulgo timor injici solet, ne qua istorum geniorum repentina vis in flaviis, lacubus, montibus, silvis et in aëre existat, quæ saluti officiat hominum. Sic enim plebi persuasum est, adversas plures, paucas tamen secundas res, si quis nempe illis geniis gratificatus sit, opera eorum sibi evenire"; id non tam de hominibus quam de pecoribus intelligendum est. Prudentiores vulgi camphoram in pulverem redactam et ad faciem et ad plurimas crustas adplicatam adhucisse

---

a) Dissert. *Opiniones vulgi nonnullas imprimis circa ritus sacros in Norrlandia residuos sistens.* Auct. E. P. SELAHN. p. 2.

buisse nobis a fide dignis relatum est. Plerique vero, perversa numinis fiducia capti, existimant, ad variolas contagiosas evitandas aut mitigandas nulla valere remedia. Hi casus, quos in itinere officii gratia observatos attulimus, partim quidem nimis pauci, partim etiam minus explorati sunt, quam ut idoneam et adcuratam cognitionem atque narrationem de vi et natura morbi admittant, aut magni luminis aliquid fructusque arti afferant. Sed eos tamen observatos atque in medium productos voluimus, tum ut ostenderemus, nec in nostra quidem patria exemplo carere epidemias variolarum vaccinarum, quales a peregrinis scriptoribus narrantur, tum ut de re admoneremus eos, ad quos pertineat, si forte, eâ melius explorata, arti per genuinam materiam vaccinicam consuleretur. Ab iis certe, quibus in posterum regiones hasce alpinas visitare contigerit, non utique negligi res hæcce observanda debeat. Quantum quidem nobis, ex iis, quæ ipsi vidimus, colligere licuit, lues contagiosa est et acrioris veneni, quam quod ex hominibus variolis a vaccina affectis sumtum est, cum quidem eos etiam inficere valuit, qui antea variolas vaccinas habuerunt. Unde etiam existimandum videtur, hanc luem hominibus insertam melius eos tuituram esse, quam vulgare venenum vaccinicum, quod, pluribus communicatum, de vi sua plus minus remiserit et quod propterea non

tam

tam satis tutum sit adversus epidemiam maligniorem, quam
virus a vacca sumtum. Hinc quodammodo conjicere liceat,
epidemias variolosas, annis nuper præterlapsis exortas, origi-
nem suam non ex eo duxisse, quod non semper vaccina satis
tueatur contra contagium variolosum, sed, quia virus vaccini-
cum, pluribus communicatum, tantum de vi sua remiserit, ut
non ulterius potuerit organismum huianum receptivitate con-
tra contagium variolosum privare. Est in typho contagioso,
in morbillis, in scarlatina et forsitan in unaquaque epidemia ea-
dem ratio, nam contagium vim suam eundo exuit atque mite-
scit. Hoc sine dubio valeat etiam de viro vaccinico pluribus
insito. Hæc jam historiæ de variolis vaccinis addidisse
nobis sufficiat. Ut vel nobis vel aliis in rem ulterius in-
quirere liceat, patriæque quantum sieri possit, usque consula-
tur, in votis pariter atque in spe habemus.